

ULUSLARARASI PROJELERDE PROJE VE MÜŞAVİRLİK İŞLERİ PANELİ

Uluslararası İşlerde İmkân ve Fırsatlar ile Ülkemiz Firmalarının Güçlü ve Zayıf Yönleri

Saygıdeğer Katılımcılar,
İstanbul Ticaret Odası Yönetim Kurulu'na ve 29 Numaralı Mimarlık ve Mühendislik Meslek Komitesi'ne bu toplantıyı düzenledikleri için çok teşekkür ederim.

Önce sizlere kısaca DEİK hakkında bilgi vermek istiyorum. Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu DEİK, Türk özel sektörünün dış ekonomik ilişkilerini yürütmek, yabancı ülkelerle ve uluslararası kuruluşlarla ekonomik, ticari, endüstriyel ve finansal ilişkilerini geliştirmek ve Türkiye'nin ihracatını artırmaya katkı sağlamak amacıyla 1986 yılında kurulmuş bir "**iş diplomasisi**" organizasyonudur. Faaliyetlerini "İş Konseyleri" üzerinden yürüten DEİK bünyesinde 139 adet Ülke İş Konseyi, 2 adet Özel Amaçlı İş Konseyi ve 5 adet Sektörel İş Konseyi yer almaktadır. Sektörel iş konseylerimiz Sağlık, Yüksek Öğrenim, Enerji, Lojistik ve *Uluslararası Teknik Müşavirlik* konularında çalışmaktadırlar.

Türk teknik müşavirlik sektörünün yurt dışına açılımını, tanıtımını ve temsilini sağlamak amacıyla 2013 yılından bu yana faaliyet göstermekte olan DEİK Uluslararası Teknik Müşavirlik İş Konseyinin üyeleri Türkiye'nin önde gelen saygın müşavir mühendislik ve mimarlık firmalarından oluşmaktadır.

Teknik Müşavirlik Sektörü' nün sermayesi bilgi ve uzmanlıktır. Katma değer oluşturur. Kaliteyi ön planda tutar. Bağımsız, güvenilir ve profesyonel hizmet sunarlar.

İnşaat sektörümüzün yurtdışına açılımında teknik müşavirlik hizmetlerinin öncü ve itici gücünün önemi giderek artmaktadır. Müteahhitlerimizin yurtdışında rekabet güçlerinin artması, kalite ve teknoloji odaklı olarak çalışabilmeleri, daha büyük ölçekli ve katma değeri yüksek projeler üstlenebilmeleri için, katma değer oluşturmayı sağlayan yenilikçi ve bilgi yoğun teknolojiler içeren teknik müşavirlik hizmetlerinden yararlanmaları büyük önem taşımaktadır.

Teknik Müşavirlik firmalarımız yurtiçinde ve yurtdışında kamu ve özel sektöre iki ana başlık altında sıralanabilecek danışmanlık sözleşmeleri ile hizmet vermektedir. Bunlar;

- a) Etüt, Proje ve Mühendislik Hizmetleri ve
- b) Proje Yönetimi ve Yapım Kontrollük Hizmetleri'dir.

Teknik müşavirlik firmalarımızın yurtdışında iş yapabilmeleri üç şekilde gerçekleşmektedir:

- Uluslararası Finans Kuruluşları ve Kalkınma Bankaları tarafından finansmanı sağlanan işlerde, uluslararası rekabet ortamında yeterlilik alarak kısa listelere girdikleri durumlarda teknik ve parasal tekliflerini vererek,
- Ülkelerin yerel bütçelerinden finansmanı sağlanan işlerin ihalelerine katılarak,
- Türk veya yabancı müteahhitlik firmaları ve yatırımcılarla birlikte EPC (Mühendislik-Satınalma-İnşaat) ve PPP (Kamu-Özel Ortaklığı) tipi projelerde yer alarak.

Tabii ki ayrıca firmalarımızın kendi çabalarıyla oluşturdukları ilişkiler, özel davetler yoluyla doğrudan aldıkları işler de olmaktadır.

Uluslararası İnşaat Sektörü dergisi Engineering News Record tarafından hazırlanan "Dünyanın En Büyük 250 Müteahhitlik Firması" listesinde her yıl artan sayıda Türk müteahhitlik firmalarının yer almasının yanı sıra, son 10 yılda teknik müşavirlik firmalarımızdan bazıları da yurt dışında elde ettikleri cirolara göre, aynı dergi tarafından hazırlanan "Dünyanın En Büyük 225 Uluslararası Teknik Müşavirlik Firması" listesinde sürekli olarak yer alma başarısını göstermektedir.

Uluslararası verilere göre Teknik Müşavirlik hizmetleri, girdiği bir pazarda etkilediği sektörler düşünüldüğünde kendi cirosunun 40-70 katı ihracat artışı sağlama gücüne sahiptir.

Uluslararası projelerde değişik ülkelerden işverenler, yatırımcılar, finans kuruluşları, tasarımcılar, teknik müşavirlik firmaları, yapım müteahhitleri ve malzeme üreticileri yer almaktadır. Bu projeler yurtiçinde yürütülen standart projelerden çok farklı özellikler taşımaktadır. Değişik coğrafyalarda ve değişik ülkelerde, farklı kültürlerden, farklı geleneklerden gelen ve farklı diller konuşan kişileri bir araya getiren uluslararası projelerin başarısı ve istenen kalitede tamamlanabilmesi için proje hedeflerinin, jeopolitik ve ticari risklerin, kaynakların, zaman ve bütçe kısıtlarının, çevresel ve sosyal etkilerin ve tarafların beklentilerinin çok iyi analiz edilmesi ve uygun ortakların bir araya gelmesi gereklidir.

Teknik müşavirlik firmalarımızın uluslararası projelerde başarılı olabilmeleri için projede görev alacak elemanların, özellikle de proje yöneticilerinin, teknik yetkinliklerinin ve uzmanlıklarının yanı sıra çalıştıkları yabancı ülkelerde dil, kültür, sosyal, ekonomik, politik ve yasal düzen farklılıklarından kaynaklanan sorunların üstesinden gelebilecek yönetim ve iletişim becerilerine sahip olmaları büyük önem taşımaktadır. Çalışılan ülkede işveren idare, yerel kuruluşlar, yerel ortaklar ve alt-yüklenici firmalarla doğru iletişim sağlanması, doğru ilişkiler kurulması, onların yerel bilgi ve deneyimlerinden yararlanılması, farklılıkların farkında olunması, yerel kültür ve geleneklere saygı gösterilmesi, projenin başarısı için gereken güvenin ve işbirliği ortamının oluşturulması açısından zorunludur.

Uluslararası işlerde firmalarımız için imkân ve fırsatlar nelerdir?

FIRSATLAR

- Yurtiçinde ve yurtdışında uluslararası ölçekte büyük altyapı ve üstyapı yatırımlarının artması.
- Kamu-Özel Sektör Ortaklığı modeliyle gerçekleştirilen projelerinin artması
- Yurtdışında Ortadoğu, Kafkasya, Orta Asya, Balkanlar ve Afrika'da çok sayıda iş olanakları bulunması, teknik müşavirlik firmalarımızın bu konularda Türk müteahhitlik firmalarıyla birlikte entegre çözüm sunabilmelerini sağlayacak EPC (Mühendislik-Satınalma-İnşaat) ve PPP (Kamu-Özel Ortaklığı) tipi projelerde yer almaları imkanlarını artırmıştır.

Türk Teknik Müşavirlik Firmalarına Uluslararası Rekabette Üstünlük Sağlayan Özellikler

- Avrupa, Asya ve Afrika kıtalarının birleştiği noktada yer alan Türkiye'nin, bölge ülkeleriyle tarihi ve güçlü politik ve ekonomik ilişkileri vardır. Ülkemizin coğrafi konumu ve bölge ülkeleriyle aramızdaki kültürel yakınlıklar Türk teknik müşavirlik firmalarının bu ülkelerde çalışması açısından önemli yararlar sağlamaktadır.
- Türk teknik müşavirlik firmaları Türkiye'de ve yurtdışında pek çok önemli ve iddialı projede yer alarak uluslararası işlerde önemli bir deneyim ve teknik bilgi birikimine sahip olmuşlardır. Ticaret Bakanlığımızın verilerine göre, müşavir mühendislik ve mimarlık firmalarımız bugüne kadar yurtdışında hem uluslararası finans kuruluşlarınca ve yerel kuruluşlarla finansmanı sağlanan işlerin ihalelerini kazanarak, hem de EPC ve PPP sözleşmeler yoluyla, 99 ülkede yaklaşık 1700 yurtdışı projede toplam bedeli yaklaşık 2 milyar Dolar tutarında iş üstlenmişlerdir. Üstlenilen bu teknik müşavirlik hizmetlerinin bedellerine göre bölgesel dağılımı; BDT ülkeleri %35, Körfez bölgesi %23, Ortadoğu %21, Kuzey Afrika %16.

- Dünya Bankası'nın 2015 Küresel Kamu-Özel Ortaklığı projeleri raporuna göre Türkiye, 44.7 milyar Dolar değerindeki 7 projeye dünya genelindeki Kamu-Özel yatırımlarının %40'ını tek başına gerçekleştirerek lider konumuna gelmiştir. Pek çok teknik müşavirlik firmamız bu projelerde yer almış ve deneyim kazanmıştır.
- Türk teknik müşavirlik firmaları yetişmiş uzman ve teknik eleman kapasiteleriyle yüksek kalitede teknik hizmetleri uluslararası işlerde diğer firmalarla rekabet edebilecek bedellerle sunabilmektedirler. Bu nitelikteki firmalarımız yeni teknolojileri uygulayabilme becerisine, uluslararası deneyime, güçlü bir teknik ve teknolojik alt yapıya ve başarılı yönetim kadrolarına sahiptirler. Önceliklerimiz: sürdürülebilirlik, yenilikçilik, kalite-zaman-maliyet kontrolü ve risk yönetimidir.

Ancak bu fırsatların yanı sıra teknik müşavirlik sektörümüzü etkileyen tehditleri de görmemizde fayda var.

TEHDİTLER:

- Dünyada küresel ekonomik krizin etkisinin sürmesi
- Bölgesel sorunların ve tehditlerin giderek tırmanması nedeniyle dış pazarların daralması (Libya, Irak, Suriye, bazı Kuzey Afrika ülkeleri pazarlarının kapanması)
- Bölgesel sorunlar ve dış siyasi gelişmelere bağlı olarak risklerin artması, taleplerin azalması,
- Dünyadaki ekonomik kriz, petrol fiyatlarındaki aşırı düşüş sonucunda ekonomileri petrol ihracatına bağlı olan ülkelerin yatırımları kısımaları, daralan pazarlar nedeniyle yabancı müşavirlik firmalarının hem Türkiye'de hem de yurtdışında düşük ve rekabetçi fiyatlarla teklif vermeleri sonucunda firmalarımızın iş alma olanaklarının azalması,
- Bazı ülkelerin yerel mevzuatlarının (özellikle Körfez ülkeleri) yabancı firmaların çalışmasına ilişkin **aşırı yüksek tutulmuş yeterlilik şartları** içermesi nedeniyle Türk teknik müşavirlik firmalarının yurtdışında çalışması önünde engeller oluşması,
- Yabancı firmalar için Türkiye'de yerel ortak zorunluluğu olmaması
- Yabancı firmaların Türkiye'de yerel firmalar kurmaları, yurtdışındaki ana firmanın deneyimlerini ve finansman gücünü kullanarak ve Türk elemanlar istihdam ederek Türk teknik müşavirlik firmalarıyla rekabet etmeleri, ön yeterlik değerlendirmelerinde giderek Türk firmalarının önüne geçmeleri,

- Mteahhitlerimizin çoğunun teknik müşavirlik hizmetlerini en düşük fiyatlarla, en ucuza temin etmek arzusunda olmaları; kaliteyi, deneyimi, bilgi birikimini göz ardı etmeleri nedeniyle kaliteli hizmet veren teknik müşavirlik firmalarımızın iş alamamaları ve yurtiçinde güçlenememesi.
- Teknik müşavirlik hizmetlerine yetersiz bütçeler ve süreler ayrılmaktadır. Düşük fiyatlarla ihale edilen teknik müşavirlik hizmetleri nedeniyle teknik müşavirlik firmalarımızın kar marjları azalmakta, hizmet kalitesi düşmekte, firmalar finansman açısından güçlü duruma gelememekte, yenilikçiliğe, araştırma-geliştirme faaliyetlerine, iş geliştirmeye ve teknolojik altyapılarını geliştirmeye kaynak ayıramamaktadır. Kaliteyi, deneyimi, bilgi birikimini göz ardı eden bu yaklaşım teknik müşavirlik sektörümüzün güçlenmesi önünde büyük engel oluşturmakta, kaliteli hizmet vermek arzusundaki müşavirlik firmalarımızın iş alamayarak giderek zayıflamasına yol açmaktadır. Yurtiçinde güçlenemeyen, ayakta kalma mücadelesi veren teknik müşavirlik firmalarımızın yurtdışında güçlü bir konuma gelmeleri ve yurtdışına açılımda öncü olmaları olanaksızdır.

Şimdi de teknik müşavirlik firmalarımızın Güçlü ve Zayıf yönlerine bakalım:

GÜÇLÜ YANLAR

- Potansiyel arz eden bölge ülkeleriyle coğrafi, tarihi, ekonomik ve kültürel yakınlığın sağladığı avantajlar,
- Türkiye'de ve yurtdışında her türlü altyapı ve üstyapı projesinde tasarım ve inşaat kontrollük hizmetlerinde önemli deneyim ve teknik bilgi birikimi,
- Rekabetçi fiyatlarla uluslararası standartlarda ve yüksek kalitede iş yapabilme gücü,
- Uluslararası finans kuruluşlarıyla çalışma deneyimi,
- Yeni teknolojileri uygulayabilme becerisi, güçlü bir teknik ve teknolojik alt yapı.

ZAYIF YANLAR

- Yurtiçinde aşırı düşük fiyatlar nedeniyle kar marjlarının azalması ve hizmet kalitesinin düşmesi,
- Firmaların düşük kar marjlarıyla çalışmaları nedeniyle finansman açısından güçlü duruma gelememesi,

- Araştırma-geliştirme faaliyetlerine yeterli kaynak ayıramamak,
- Müteahhitlerin, kamu ve özel sektördeki işverenlerin teknik müşavirlik hizmetlerini en düşük fiyatlarla yaptırma isteği nedeniyle teknik müşavirlik firmalarının güçlenememesi,
- Firmaların istenen büyüklüğe ulaşamaması,
- Küresel pazarlara güçlü bir şekilde girilememesi,
- Yeterli sayıda kaliteli teknik müşavirlik firmasının olmaması
- Yabancı dil bilen teknik eleman sayısının yetersizliği,
- Yeni teknolojileri uygulayabilecek eleman sayısının yetersizliği,
- Sahip olunan deneyimli kalifiye teknik eleman kapasitesinin devamlılığını sağlayamamak,
- Yurtiçinde ve potansiyel arz eden bölgelerde yabancı firmalarla rekabet etmekteki zorluklar,
- İhale Kanunundan ve Mevzuattan kaynaklanan sıkıntılar,
- Proje yönetimi, risk yönetimi ve sözleşme yönetimi konusunda yetersizlikler ve deneyim eksikliği

Tüm bu bahsettiklerimizin ışığında Türkiye'nin teknik müşavirlik alanında uluslararası ortamda ticari hedefleri değerlendirildiğinde yapılması gerekenler:

- **Firmalarımızın iş geliştirme ve kurumsal kapasiteleri ile ölçeklerinin artırılması, pazarlama ve tanıtım, proje finansmanı sağlanması ve destek mekanizmalarının oluşturulmasına yönelik stratejiler geliştirilmelidir.**
- **Bu amaçla önce yurtiçinde kaliteli, yenilikçi, teknoloji odaklı, uluslararası düzeyde hizmet sunabilen güçlü bir Teknik Müşavirlik sektörü oluşturulması sağlanmalıdır.**
- **Ülkelerarası ikili anlaşmalar yoluyla hedef ülkelerdeki öncelikli altyapı gereksinimlerinin belirlenmesine yönelik olarak teknik müşavirlik firmalarımıza; daha sonraki müteahhitlik ve inşaat malzemeleri temini hizmetlerinin de Türk firmalarınca yükümlenilmesi koşuluyla; master plan, fizibilite ve tasarım çalışmalarının yaptırılması için hibeler, Eximbank kredileri ve oluşturulacak yeni mekanizmalar yoluyla finansman sağlanmalıdır.**

ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

1. Teknik müşavirlik firmalarımızın en büyük sermayesi yetişmiş uzman ve teknik eleman gücüdür. Firmalarımız iş azlığı nedeniyle küçülmekte, yetişmiş, deneyimli, nitelikli elemanların firmalarda istihdamında süreklilik sağlanamamaktadır. **Teknik müşavirlik hizmetleri için öncelikle iç pazarda talep yaratılmalı, kamu yatırımlarının planlama ve gerçekleşmesinde, her türlü yatırım projesinin geliştirilmesinde ve depreme karşı dayanıklı yapılar üretilmesinde her aşamada yerli teknik müşavir kullanılmalıdır.**
2. Tasarım ve yapım kontrollük bedelinin toplam yapım maliyetine oranı Türkiye'de %1-4 arasında kalırken bu oran gelişmiş batı ülkelerinde %10-15 düzeyindedir. **Çözüm; kamuda ve özel sektörde yatırım bütçeleri belirlenirken teknik müşavirlik hizmet bedelleri ve sürelerinin gerçekçi ve kaliteli hizmet almaya yönelik olarak hesaplanması, tasarım bedelleri olarak yapım bedellerinin en az %5-6'sının bütçeye konmasıdır.**
3. Müşavir Mühendisler Uluslararası Federasyonu'nun (FIDIC) belirlemelerine göre bir projenin "ömür boyu maliyetinin" yaklaşık %2 ila 4'ü teknik müşavirlik hizmetleri, %15-16'sı inşaat bedeli ve %80-82'si işletme-bakım masraflarından oluşmaktadır. Müşavirlik bedelleriyle kıyaslandığında bu kadar yüksek yüzdelere ulaşan inşaat bedelleri ve yapım sonrası işletme-bakım bedelleri, projenin planlama ve tasarım aşamasındaki kararlarla ve yapım sırasındaki teknik müşavirlik hizmetleriyle doğrudan ilişkilidir. **Tüm işverenlerimizin ve müteahhitlerimizin kaliteli teknik müşavirlik hizmetlerinin farklı bir bedeli olduğunu, bunun yurtiçinde ve yurtdışında kendilerine ve Türkiye'ye çok şey kazandıracığı gerçeğini kabul etmeleri sağlıklı ve verimli bir işbirliği için zorunludur.**
4. **Teknik müşavirlik hizmetleri için kalifikasyon esaslı değerlendirme ve seçme yöntemleri uygulanmalı, verilen teknik puanlar gerçekçi ve objektif olmalı, firmalar arasındaki nitelik farklarını gerçekçi şekilde yansıtmalı, birbirine çok yakın teknik puanlar verilerek son aşamada işin yine en düşük teklifi verene ihale edilmesi engellenmelidir.**

5. *Yurtiçinde olumsuz rekabet koşullarının ortadan kaldırılmasına yönelik olarak kamuda teknik müşavirlik hizmetleri alımında götürü ve sabit bedel yerine adam-ay ve birim fiyatlı hizmet uygulamasının yaygınlaştırılması, bağımsız olmayan şirketlerin, kar amaçlı olmayan kuruluşların, üniversitelerin, kamu imkanlarını kullanan şirketlerin, vergi mükellefi olmayan ulusal ve uluslararası kuruluşların **haksız rekabetlerinin önlenmesi sağlanmalıdır.***
6. Mühendislik/mimarlık eğitiminin iyileştirilmesi
7. Mesleki sorumluluk sisteminin genişletilmesi ve etkin işletilmesi
8. İnşaat sektöründe ara eleman sorununun çözülmesi için gerekli eğitim programlarının başlatılması
9. Teknik müşavirlik firmalarının sorumluluklarının yeniden düzenlenmesi, teknik müşavirlik firmalarının müteahhitler ile müteselsilen sorumlu tutulmaması, her kuruluşun sorumluluklarının vereceği hizmetle ilişkili orantılı ve sınırlı olmasının sağlanması
10. Teknik müşavirlik hizmetlerinde kalitenin güvence altına alınması için Mesleki Sorumluluk Sigortası uygulamasının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması.
11. Yurtdışı teknik müşavirlik hizmetlerine uygulanan destekler sadece yurtdışındaki idarelerin açtığı uluslararası ihaleleri kazanan müşavirlik firmalarına ve müteahhitlik firmalarına değil, EPC ve PPP projelerde yer alan teknik müşavirlik firmalarına da sağlanmalıdır.
12. Sektör için stratejik öncelikli araştırma-geliştirme faaliyet alanlarının belirlenmesi (BİM-bina bilgi modellemesi, yalın inşaat, sürdürülebilirlik, atık yönetimi vb.)
13. Teknolojik öngörü ve ar-ge gündemi belirleme çalışmalarının düzenli olarak yapılması
14. İnşaat sektörüne özel destek programlarının oluşturulması, mevcut destek programlarının daha fazla kullanılmasını sağlayacak düzenlemeler yapılması

Demir İnözü

DEİK Uluslararası Teknik Müşavirlik İş Konseyi Başkanı

Temelsu Uluslararası Mühendislik Hizmetleri A.Ş. Yönetim Kurulu Başkanı

15.11.2019